

OTSIME ÜHESKOOS KIRIKU IDENTITEETI TUGEVDAVAI JA TEGUSUST SOODUSTAVAI LAHENDUSI

Randar Tasmuth, 31.10.2024

Sellel suvel toimus **Eesti Elujõu II kongress**, mis sündis tunnetatud vajadusest aidata otsida väljapääsu teid eesti rahva süvenevast demograafilisest kahanemisest ning füüsilisest ja vaimsest nõrgenemisest. Need tendentsid on eriti teravad ja rahva jätkuva kahanemise puhul ei ole tulevikus ju ka kirikut. Kongressil peeti 11 ettekannet kultuuri, tervise, majanduse, hariduse, kasvatus, perekonna, õigusruumi ja teistel teemadel. Rahva elujõudu iseloomustab just sündimus, kuna see on kõige rohkemaid tegureid sisaldav koondkriteerium. Pealegi on sündimisel otsene seos usuga, lootusega ja armastusega. Minu ettekande pealkiri oli niisugusena palutud: *Usk kui elujõu allikas eile, täna, homme*. Usul on tugev toetav mõju rahva elujõule ning ka kirikul institutsioonina on puutumus sellega.

Eesti rahva elujõule pühendatud kongressil kogetu aitas kaasa mõttele esitada käesolevale sinodile arutluspakett selleks, et , mis arvestab peapiiskopi ja piiskopi kutsekirjas esile toodud teemadega – kiriku enesemõistmine, kiriku kasv ja töö noortega.

***

Esmalt vaid üks aspekt kiriku enesemõistmisest. Identiteedi kohapealt ütleme sageli, et oleme sõnakirik, kuulutav kirik. See peabki nii olema. Sellega on kõik hästi. *Aga miks kogeme end kahaneva kirikuna kahaneva rahva seas?* Olen veendunud, et luterlus iseenesest on kindlasti tõsiselt uskuv, hoolega õppiv, loov ja tahtejuline. Vähemalt võiks hoolega püüda kasvada selle poole.

Pidades kinni kunagise rahvakiriku pärnandist peab olema meie eriline hool töötada nii, et Jumala sõna kuulutus ja hoolitsus ulatuks lasteni, noorteni, keskealisteni ja sellest mailmast lahkujateni.

Aga ikka tuleb küsida, miks kogeme end kahaneva kirikuna kahaneva rahva seas? Selleks, et suuta esmalt otsida vastuseid põhjustele ja siis leida meetmeid nende tendentside ümber pööramiseks. Nagu oli sinodi ettekanne, nii on ka see kohandus kantud soovist anda panus kiriku parema toimimismehhanismi ja töökultuuri heaks.

Missugused on põhjused? Missugused on inimeste elulised vajadused? Missugused on praegu olemas olevad võimalused? Missugused arusaamad on liiga hägused? Missugused võimed on meil liiga vähesed? Kuidas leida teid kiriku toimimise parendamiseks samade vahenditega, ilma tööaega pikendamata ning pinget lisamata?

Mis võiks olla meie eesmärk? Lühidalt öeldes - tugevdada koguduste elujõulisust!

Millest on siis meie tegevuste suures pildis puudu, et juhtida protsesse sujuvama toimimise suunas?

Täna on niisugusena esmakordselt koos nii vaimulikud kui erinevad koguduste töötajad, juhatuste liikmed, sinodisaadikud. See on suur võimalus rajada alus pöördle meelsuses ning läbimõeldud tulevastele koostöömimistele. See on hea algus jätkuva protsessi käivitamise jaoks esmalt nende piiskopkondade piires, kes täna siin koos on ja siis tegelikult kogu kiriku jaoks kuhu on kaasatud konsistorium ja kõik kirikus toimivad allasutused. Täna sinodil on sellest kohal üks üsna suur ja lootustandev osa.

Sinod. Mis on sinod? Kreekakeelsete sõnade alusel kirjeldan nõnda, et – *syn hodos* – on lisaks tavapäraselt mõistetud kokku tulemisele ja koos olemisele ka dünaamikat eeldav *koostee*, kokku tulnute koosteelisus. Niisugune sinod kätkeb endas võimalust ja vajadust teha sinodile järgneval ajal mõtestatud tööd terve aasta jooksul, et järgmisel sinodil uuel tasemelt edasi minna.

Sinod on seega siis kokku tulnute ühine tee ja ühine reisiseltskond. Kuidas seda kasutada?

Vaatleme kiriku elu protsessina ja küsime siis selle metoodika kohaselt, nagu soovib professor Ülo Vooglaid, neli olulist küsimust:

- Mis on meil praegu hea? - selleks, et olemas olevat head saaks võimendada
- Mis on meil praegu kehv? - selleks, et avastatud kehva saaks kahandada
- Mis ei peaks olema, aga on? - selleks, et kui saame aru, siis asuda seda kaotama
- Mis meil puudub? - selleks, et kui avastame puuduva vajaliku, saame hakata seda lisama

On ilmne, et kõigele me ei suuda võrdset põhjendatud vastuseid leida. Kasutan siin allasutuste kohta sõna **toimekeskus**, et rõhutada nende dünaamilist ülesannet ja viitan vajadusele võtta luubi alla nende toimekus ning koostöömimise vajadus. Täna lühikese ajakava raames valisin vaid osa allasutusi ehk **tegevuste toimekeskusi**, et pöörata tähelepanu nende tegevuste **sihtrühmadele**, kasutatavatele ressurssidele ning sellele, kuidas need toimekeskused toimivad, ressursse kasutavad ning neid omavahel jagavad. Just seda eriliselt tähtsaks pidades. Natuke teise nurga alt küsides: Kuidas toimekeskused kui koguduste abijõud omavahel koos toimivad? Või ei toimi? Kuidas kogudused neid toimekeskusi kasutavad – või ei kasuta? Need on kogu kirikut hõlmavad küsimused, mistõttu vaatlen kiriku toimimist korraga järgneva skeemi kohaselt:

(1) EELK alt üles ja ülevalt alla; (2) EELK vasakult paremale ja paremalt vasakule.

- 1) kuidas toimivad kogudused oma elus läbi praostkondade ja piiskopkondade üles kuni kirikuvalitsuseni ja toimekeskusteni ning kuidas sealt tagasi alla kogudusteni?
- 2) kuidas toimivad toimekeskused töös omavahel ja kogudustega ning kuidas toimivad kogudused vastastikusel toetusel omavahel?

Mitmetest toimekeskustest vaatlen siin vaid valikut omavahel enim kokku puutuvatest asutustest. **Esimese grupis** on toimekeskused, mille ühine nimetaja on kuulutus seotuna kasvatusena ja koolitusega:

Misjonikeskus ja kogudused / kuulutame, koolitame, läkitame; tänu annetuste eest

Misjon 112 ja kogudused / toimus arendamisele suunatud tööpäev 02.11.2024

LNY ja kogudused / noored, lapsed, lastetöö ning pühapäevakoolid

Näide 1: äsja olid korjandused Misjonikeskusele ja LNY-le koolitusteks. Aga kuidas on kavandatud omavaheline koostöö *koguduste suunal* ja *kaadri väljaõppe osas*? Kuidas toimub pühapäevakooli õpetajate, noorte juhtide ja kogudustes olevate misjonit tähtsustavate kaastöötajate väljaõpe? Sest misjon hõlmab ka lapsi ja noori ning ümberpöörduvalt, LNY töösse kuulub samuti misjoni aspekt.

Arendusteema on niisiis kõigi kolme toimekeskuse koos nägemine väljaõppe ehk koolituse alal nii pädeva inimvara osas koolitajatena kui aineliste ressursside kasutamise osas. Selleks, et saada parim tulemus ja elimineerida paralleelsust.

Lisaks on olnud kuulda ka ühe noorte foorumi ellu kutsumise mõtetest! Mis kavad sellega on ja kuidas see haakub ülal vaadelduga?

Kordan lahendust ootavaid küsimusi: kuidas need 3 toimekeskust koos toimiksid, inimvara ning raharessurssi kasutaksid ja peamist eesmärki teeniksid?

Teine grupp on osalt eelmisega sarnane, siin on toimekeskused, mille ühine nimetaja on samuti kuulutus seotuna kasvatusena ja koolitusega, ent peamine rõhk on koolitusel:

Pastoraadi Piiblikool ja koostöö kogudustega. Seal algas juba viljakas viies tööaasta

Põltsamaa Piiblikool ja koostöö kogudustega, kursused on toimunud hulga aastaid

Kaarli Piiblikool ja Kaarli kogudus, see töötas 2 aastat.

Ent Kaarli Piiblikooli tagamaaks saab olla kogu Tallinn + Eesti põhjapoolsed praostkonnad oma kogudustega.

Usuteaduse Instituut ja kõik toimekeskused koos instituudiga loomepotentsiaali kasvatamas ning kogudused oma liikmeid piiblikoolidesse läkitamas ning nende kasvandikke oma koguduses tööle julgustamas ning juhendamas. Instituut eriasendis oleva pädevuskeskusena saab senisest rohkem toimida allasutusi / toimekeskusi abistava ning inimvara koondava taustapotentsiaalina.

Kuidas need piibliõppe toimekeskused omavahel suhtlevad ning koos pädevuskeskus Instituudiga ühiselt toimivad. Kuidas nad inimvara kasutavad ja kasvatavad, raharessurssi jagavad ning peamist kerüagmaatilist eesmärki teenivad?

Näide 2: Üks minuni jõudnud memo nimetas sinodi ühe mõeldava arutluse teemana maakogudustesse vaimulike leidmist. Tõesti, see on üks omamoodi *koondteema*, mis seostub teiste memos viidatud valupunktidega, aga ka kõige ülalpool esile tooduga. Aga teema on laiem, mitte ainult vaimulike, vaid ka teiste töötajate leidmine, koolitamine, väestamine. See on üldise preesterluse põhimõtte panemine sõnadest tegudesse, et koguduste motiveeritud liikmed saaksid senisele pädevusele juurde uusi oskusi ning sära oma silmadesse ja päevadesse.

Kiriku vereringes algab vaimulike leidmine pühapäevakoolist ja läbib järgnevad astmed kuni usuteaduse magistrikraadini ja pastoraalseminarini. Sellel teel on palju kasvamise ruumi ning siin on koht ja oma ülesanded kõikidel sinodisaadikutel ja muidugi ka paljudel teistel, sinodil mitte osalevatel koguduste liikmetel.

Meie ei saa otsida vilju puust, mille istutamisel ka kasvatamisel me ei ole eesmärgipäraselt tööd teinud. Kogudus kui Kristuse ihu täidab oma ülesannet siis kui ta on elav ja kasvav ristitud inimeste koostoimeline kogukond, ülesandeid jagav ja samas koondav ühine reisiseltskond.

Kordame eesmärki, mis on püüid tugevdada koguduste elujõulisust, elusamust!

Koostoime töötab paremini kui see läbib kiriku organeid korraga alt üles ja ülevalt alla ning samal ajal vasakult paremale ja paremalt vasakule:

- **Kogudused**
- **Praostkonnad ja piiskopkonnad**
- **Kirikuvalitsus ja kõik toimekeskused**

Lõpetuseks sõnastan veel ühe alaeesmärgi protsessijuhtimist eeldaval kujul:

RAJADA KOGUDUSES ELUSAMUST KASVATAV ÕPIKOGUKOND

Sellele eesmärgi täitmisele saavad viia üksnes niisugused planeeritud tegevused, mis ei saa tarbida senisele lisaks uut inimvara ega ka mitte lisa raharessurssi, vaid kasutavad praegu olemasolevat uuel viisil ja otstarbekalt. Kui nõnda on saavutatud tulemusi, siis sünnib loomulikult teel nii uus pädev inimvara kui kasvavad ka ainelised võimalused. Kattuvuste, paralleelsete tegevuste ja vähese tõhususega rähklemise asemel on vaja asuda kahe kogu kirikut läbiva esmase ülesande lahendamisele:

- 1) KIJUNDADA EELK KASVUTEGEVUSTE EESMÄRGIPÄRANE **KOOSTOIMEKAART** SIDUDES OLEMAS OLEVA JA PALJUS ERALDI TOIMIVA INIMVARA JA RAHA
- 2) KIJUNDADA EELK KASVUTEGEVUSTE **KOONDKALENDER** SIDUDES TOIMEKESKUSTE ERALDI TEGEVUSED NING PLANEERIDES KASVU SILMAS PIDAVAD ÜHISTEGEVUSED

Kiriku identiteeti iseloomustab kindlasti usk, et Jumal õnnistab targalt läbi mõeldud ja õige meelsusega tööd. Paljudel juutidel teise Maailmasõja ajal natside eest põgeneda aidanud ja tõsiselt riskinud Corrie Ten Boom (1892 – 1983) on öelnud, et usk usub usutamatu, näeb nähtamatut ja siis võtab vastu võimatut. Oma pika elu vältel sai ta sellele usule kinnitust. Olgu meilgi usku astuda samme kiriku tulemuslikuma toimimise poole.